

UCHWAŁA

Dnia 15 września 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Władysław Pawlak (przewodniczący)

SSN Anna Owczarek (sprawozdawca)

SSN Krzysztof Pietrzykowski

Protokolant Iwona Budzik

w sprawie z powództwa G. W.
przeciwko M. P. L. [...]
o zapłatę,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 15 września 2017 r.,
zagadnienia prawnego przedstawionego
przez Sąd Apelacyjny w K.
postanowieniem z dnia 6 kwietnia 2017 r.,

"Czy dla zachowania terminu, o którym mowa w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t. jedn. Dz.U. 2017, poz. 519) wystarczające jest złożenie przed jego upływem do sądu wniosku o zawiązanie do próby ugodowej czy też doręczenie tego wniosku obowiązanemu?"

podjął uchwałę:

Do zachowania dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 519 ze zm.) wystarczające jest złożenie przed jego upływem do sądu wniosku o zawiązanie do próby ugodowej.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 6 czerwca 2016 r. Sąd Okręgowy w K. zasądził od pozwanego M.P.L. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kwotę 40.703,99 zł z ustawowymi odsetkami i oddalił powództwo w pozostałym zakresie.

Sąd ustalił, że na podstawie uchwały Sejmiku Województwa [...] z dnia 25 maja 2009 r. został obszar ograniczonego użytkowania dla lotniska [...], który objął m.in. nieruchomość stanowiącą własność powódki. Uchwała weszła w życie z dniem 11 lipca 2009 r. Powódka w dniu 11 lipca 2011 r. złożyła w Sądzie Rejonowym [...] wniosek o zavezwanie pozwanej do próby ugodowej o zapłatę kwoty 236.325 zł tytułem odszkodowania za ograniczenia w korzystaniu z nieruchomości wynikających z utworzenia obszaru ograniczonego użytkowania lotniska [...]. Do zawarcia ugody nie doszło. Sąd rozpoznający sprawę o zapłatę uznał, że powódka składając powyższy wniosek o zavezwanie do próby ugodowej zachowała dwuletni termin przewidziany w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 519), a czynność ta spowodowała przerwę biegu przedawnienia (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Oceniając wyniki postępowania dowodowego przyjął, że utworzenie obszaru ograniczonego użytkowania nie spowodowało obniżenia wartości nieruchomości powódki, ale konieczna jest wymiana stolarki okiennej, której koszt wyniesie kwotę 40.703,99 zł i powództwo w tej części uwzględnił.

Sąd Apelacyjny, rozpoznając sprawę na skutek apelacji obu stron, powziął i na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia poważną wątpliwość, czy dla zachowania terminu, o którym mowa w art. 129 ust. 4 prawa ochrony środowiska (dalej jako: p.o.ś.) wystarczające jest złożenie przed jego upływem do sądu wniosku o zavezwanie do próby ugodowej czy niezbędne jest doręczenie tego wniosku obowiązanemu. Podzielając pogląd, że jest to termin zawity prawa materialnego wskazał, że w orzecznictwie zdaje się dominować kontrowersyjne stanowisko o dopuszczalności zastosowania do takiego terminu w drodze ostrożnej analogii art. 123 § 1 pkt 1 k.c. z tym, że w znacznie ograniczonym zakresie i z zastrzeżeniami uwzględniającymi charakter i funkcje tego przepisu. Za kluczowe uznał wyjaśnienie, jak należy rozumieć pojęcie

„wystąpienia z roszczeniem”, wskazując na występującą w tym zakresie rozbieżność stanowiska judykatury. Podkreślił, że uznaje za trafny pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 października 2015 r., II CSK 720/14 w myśl którego, gdy nośnikiem oświadczenia o zgłoszeniu roszczenia związanego z ograniczeniem korzystania z nieruchomości jest pozew lub inne pismo procesowe, to dla zachowania terminu z art. 129 ust. 4 p.o.ś. konieczne jest, aby przed jego upływem pisma te zostały doręczone obowiązanemu (pозwanemu), nie wystarcza samo wytoczenie powództwa lub wniesienie pisma do sądu. Stwierdził, że strona należycie dbająca swoje interesy ma zapewniony dwuletni, zatem wystarczający czas dla podjęcia czynności zmierzających do zachowania roszczenia, co sprzeciwia się zastosowaniu w drodze analogii przepisów o przerwaniu biegu przedawnienia.

Sąd Najwyższy zważył:

Zagadnienie prawne sformułowano i przedstawiono przed podjęciem przez Sąd Najwyższy uchwały z dnia 12 maja 2017 r., III CZP 7/17 (Biul. SN 2017, nr 5, poz. 10), w myśl której wniesienie do sądu wniosku o zawiązanie do próby ugodowej, bez uprzedniego zgłoszenia roszczenia osobie obowiązanej do jego zaspokojenia, prowadzi do zachowania dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (jedn. tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 519) również wtedy, gdy odpis wniosku został doręczony osobie obowiązanej do zaspokojenia roszczenia po upływie tego terminu. Pomimo to Sąd Najwyższy uznał za celowe udzielenie odpowiedzi mając na uwadze, że istotą uprzednio podjętej uchwały była ocena skutków prawnych braku uprzedniego zgłoszenia roszczenia osobie obowiązanej do zaspokojenia, tj. czynności poprzedzającej wniesienie do sądu wniosku w postępowaniu pojednawczym, podczas gdy obecne zagadnienie dotyczy tego, czy samo złożenie wniosku może być kwalifikowane w rozumieniu art. 129 ust. 4 p.o.ś. jako wystąpienie z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1 - 3 tego przepisu. Ponadto w uzasadnieniu uchwały brak motywacji odnoszącej się wprost do tego, spornego w orzecznictwie sądów powszechnych, zagadnienia.

Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym przedstawione zagadnienie podziela, dominujące obecnie, stanowisko judykatury i piśmiennictwa, że termin z art. 129 ust. 4 p.o.ś. ma charakter zawity, stąd jego upływ prowadzi do wygaśnięcia roszczenia (por. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2013 r., III CZP 2/13, OSNC 2014, nr 2, poz. 10, cyt. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2017 r., III CZP 7/17, uchwała Sądu Najwyższego z dnia 9 lutego 2017 r., III CZP 114/15, Biul. SN 2017, nr 2, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 grudnia 2013 r., II CSK 161/13, OSNC - ZD 205, nr 2, poz. 16 oraz nie publikowane wyroki Sądu Najwyższego z dnia 29 listopada 2012 r., II CSK 254/12, z dnia 21 sierpnia 2013 r., II CSK 578/12, z dnia 2 października 2015 r., II CSK 720/14). Wniesienie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej w zakresie tego roszczenia powinno być zatem oceniane w aspekcie „wystąpienia z roszczeniem”, czyli okoliczności prowadzącej do zachowania terminu zawitego, a nie przyczyny skutkującej przerwą biegu tego terminu w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c. W uchwale Sądu Najwyższego z dnia 27 czerwca 2008 r., III CZP 54/08 (OSNC 2009, nr 7 - 8, poz. 1050) wyjaśniono, że należy odróżnić sytuacje, w których czynność materialno - prawna wprost tkwi w czynności procesowej od takich, co do których prawo materialne jedynie wiąże określone skutki bezpośrednio z czynnością procesową. Jako przykład pierwszych podaje się pierwsze wezwanie do spełnienia takiego świadczenia wyznaczające termin spełnienia świadczenia, którego termin nie jest oznaczony, ani nie wynika z właściwości zobowiązania (art. 455 k.c.), a drugich - przerwę biegu terminu przedawnienia. W odniesieniu do tych pierwszych za decydujący moment uznano doręczenie odpisu pozwu, pozostałych - w zależności od tego, z jaką czynnością lub zdarzeniem procesowym prawo wiąże skutek materialno - prawny – wytoczenie powództwa albo doręczenie odpisu pozwu. Wyjątkowy charakter mają czynności procesowe dokonywane równolegle lub zrównane z oświadczeniami prawokształtującymi, których skuteczność zależy od zawiśnięcia sporu (art. 192 k.p.c.), a nie wniesienia pozwu. Tak przyjęto oceniając m.in. skutki prawne wytoczenia powództwa o rozwiązanie najmu i orzeczenie eksmisji (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 1967 r., III CZP 113/66, OSNC 1967, nr 6, poz. 102, z dnia 11 września 1997 r., III CZP 39/97, OSNC 1997, nr 12, poz. 191), o wydanie

przedmiotu dzierżawy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2000 r., III CKN 835/98), o ustalenie nieważności czynności prawnej, uznanego za równoznaczne z uchyleniem się od skutków prawnych oświadczenia woli z powodu błędu (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 kwietnia 1967 r., I CR 563/66, OSNC 1967, nr 12, poz. 227).

Dokonując wykładni art. 129 ust. 4 p.o.ś. stanowiącego, że z roszczeniem, o którym mowa w ust. 1 - 3, można wystąpić w okresie dwóch lat od dnia wejścia w życie rozporządzenia lub aktu prawa miejscowego powodującego ograniczenie sposobu korzystania z nieruchomości nie sposób pominąć jego wyjątkowego charakteru, nie mającego analogii w innych przepisach. Świadczy o tym użycie zwrotu „wystąpić z roszczeniem”, zamiast przyjętego w aktach normatywnych zwrotu „dochodzić” oraz dopuszczenie dublowania terminów prekluzyjnych i przedawnienia. Z tego względu uzasadnione jest zakwalifikowanie wniosku zawierającego zawiązanie do próby ugodowej jako czynności procesowej oraz materialno - prawnej o elementach oświadczenia woli i oświadczenia wiedzy. Brak uzasadnionych przyczyn dla czynienia w odniesieniu do zawiązania do próby ugodowej odstępstwa od zasad ogólnych i odmowy uznania zwrócenia się do sądu w tym przedmiocie za czynność odpowiadającą” wystąpieniu z roszczeniem” w rozumieniu art. 129 ust. 4 p.o.ś. Przyjęcie, że samo złożenie wskazanego wniosku nie jest wystarczające i dla wywołania materialno - prawnego skutku niezbędne będzie doręczenie jego odpisu przeciwnikowi wniosku wprowadza element niepewności, całkowitego uzależnienia od działań innego podmiotu, wręcz zagrażający pewności obrotu prawnego. W praktyce mogłoby to doprowadzić do zaniechania prowadzenia postępowania pojednawczego, wbrew dyrektywie ugodowego załatwiania spraw zawartej w art. 10 k.p.c. Za uznaniem, że zachowaniu dwuletniego terminu przewidzianego w art. 129 ust. 4 p.o.ś. czyni zadość już samo złożenie przed jego upływem do sądu zawiązania do próby ugodowej przemawiają także ważne argumenty aksjologiczne. Nie budzi wątpliwości kompensacyjny charakter roszczeń opartych na tym przepisie mających na celu jednej strony ochronę prawa własności (art. 21 i art. 64 ust. 1 Konstytucji), z drugiej wyrównanie naruszonych w wyniku działania władzy publicznej praw majątkowych (art. 77 ust. 1 Konstytucji). Przyjęta wykładnia służy

uproszczeniu procedur i usuwaniu przeszkód mogących utrudniać lub ograniczać dochodzenie ochrony powyższych konstytucyjnie gwarantowanych praw.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 390 k.p.c. orzekł jak w uchwale.

kc

aj